

*Д. Ю. Гаврилюк
викладач кафедри політичних наук
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат політичних наук
(м. Київ)*

НАЙГОЛОВНІШІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ДЛЯ УКРАЇНИ (ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД)

Не варто погоджуватись, що національної ідеї немає. Вона є, вона в кожному громадянині України, вона в нашій ментальності, культурі, історії. Національна ідея – це не привід до політичних торгів. Вона має формуватися прагматичними політичними елітами держави. Еліти – державники, еліти – реформатори, еліти, що не цураються українського і живуть заради нього.

В історії політичної думки України є відомий вислів Миколи Міхновського: “Україна для українців”. Вважаю, що дане тлумачення не може відповідати об’єднуючій ідеї і тому переконаний: Україна для всіх хто на її землі відповідально проживає і чесно працює, а також ж толерантно відноситься до її культурної спадщини та готовий інвестувати в її розвиток власний соціальний капітал [1].

Національна ідея полягає в тому, щоб Україна впродовж свого розвитку має відповідати суспільним (економічним, політичним, культурним, соціальним) реаліям. Україна – як держава, що пишається своїм минулим, знає сучасне, розуміє (в площині державотворчої та політико-інституційної практики) майбутнє. В загальному вимірі національна ідея для України може бути втілена через забезпечення дієвості принципу консолідації соціуму.

Переконаний, що Україні – молодій східноєвропейській демократії, конче потрібно сильне громадянське суспільство. Суспільство Громадян, а отже сильної Держави. Адже чим сильніше морально і матеріально громадянське суспільство тим відчутніше є освічене елітарне наповнення Держави, в якій будуть не Еліти – конфлікту, а Еліти – Компромісу та ринкового суперництва, так саме ринкового, бо кожна еліта в країні має вступивши на “ринок державного будівництва” з громадянським суспільством, запропонувати останньому гідний продукт, якісний продукт, а немало дієві і не прогностичні слова – програми. Разом з тим не доцільно оминати і без вирашну політичну традицію, що жевріє протягом всієї історії України від часів Київської Русі до сучасності – це пошук зовнішніх і внутрішніх ворогів як головного засобу консолідації нації. Вона ні в якому разі не має стати концептуальною нормою в сучасному українському державотворенні [1].

З огляду на пануючі серед українців настрої поваги до сім’ї, традиційності та культури народу хотілося б представити – Концепцію стратегії розвитку України у XXI Столітті: консервативна модель (О. В. Бабкіна, В. М. Бебик). Кінцева мета згідно, якої – побудова національної, демократичної, духовно-розвинутої, соціальної,

правової держави. Здійснити зазначене видається можливим лише за наявності науково обґрунтованої, чітко означеної доктрини суспільного розвитку, яка має визнатися на загальнонаціональному рівні і набути статусу державотворчої ідеології, спроможної консолідувати суспільство на основі розв'язання проблем і питань формування української державності та Української нації [2].

Сьогоднішній реальний стан України в контексті складного і динамічного розвитку світу зумовлений: 1) авантюристю та стихійністю (безсистемністю) попереднього етапу політичного розвитку (2010–2013 рр); 2) недосконалістю політичної системи, конституційно-нормативні параметри якої сформувались на основі тоталітарних адміністративних підходів та реально існуючих інститутів; 3) перманентною нездатністю адміністративно-політичного керівництва держави об'єктивно оцінювати внутрішню ситуацію і приймати відповідні політичні рішення, що не має базис зовнішньополітичного диктату; 4) символічно-популістське втілення національних інтересів частиною політичних еліт [1].

Окремим блоком ризиків, що деактивує втілення національної ідеї є також наступне: 1) незгода більшості населення з соціальною стратифікацією суспільства; нелегітимність соціальної нерівності та утиск прав частини населення знижує рівень їх громадської свідомості, лояльності і комформності у ставленні до суспільства; 2) високий рівень залежності від експорту певної первинної сировини; часткове припинення надходження, обмеження і неможливість її експорту може дестабілізувати національну економіку, посилити бідність, внутрішню напругу і викликати конфлікт; 3) ослаблення влади без достатньої політичної підтримки, нестабільність політичної системи і/або нездатність уряду керувати на даній території чи втрата контролю над управлінням певною частиною території, де може панувати насильство, організована злочинність тощо; 4) нерівномірний розподіл грошових коштів, що загострює регіональну диференціацію і посилює бідність окремих регіонів країни; 5) порушення чи ігнорування прав людини і громадянських свобод може викликати незадоволення дискримінованого населення і призвести до насильницького повернення законних прав [3].

Безумовно потрібен час для усвідомлення кожним українцем тягаря політичної відповідальності та часткової обмеженості в умовах реальної, а не уявної чи навіть теледемократії. Прогресивний, демократичний розвиток українського суспільства може бути дієвим і результативним у разі врахування національного історичного досвіду, культури, традицій, ментальності, а також загальносвітових тенденцій суспільного розвитку.

Основу вдосконалення конституційно-правових засад реформування українського суспільства мало б у першу чергу вдосконалення Конституції України у напрямі: забезпечення чіткого розмежування функцій гілок влади, забезпечення їх балансу та виключення можливостей перевищення будь-яким владним органом своїх повноважень за рахунок повноважень інших органів; чітке визначення того, до якої

гілки влади належить Президент України. Слід максимально наблизити Президента України до виконавчої гілки влади і розглядати його як главу держави і як главу виконавчої влади одночасно; формування оптимальної структури єдиного органу законодавчої влади та вдосконалення його правового статусу, раціональної системи законодавчої діяльності, подолання обмеження виключного законодавчого поля Верховної Ради доповненням ст.92 Конституції заключною частиною, яка б закріплювала права Верховної Ради як єдиного органу законодавчої влади в Україні [2].

На думку одного з ідеологів українського консерватизму В'ячеслава Липинського, “ніхто нам не здобуде Держави, якщо ми її самі не збудуємо і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі не схочемо бути нею [4]. І навіть в теперішні турбулентні політичні умови теза консерватора зберігає свою актуальність. Не менш вірним в своїх судженнях є інший наш сучасник, політолог Фелікс Рудич, який апелює до того, що українському політикуму не вистачає по-перше, професіоналізму і відповідальності як основних принципів підбору кадрів при формуванні владних структур. А по-друге, демократичні декларації в устах влади мають носити не риторичний характер, а свідчити про реальне прагнення орієнтуватись на демократичні норми соціального життя і власним прикладом демонструвати зразки поведінки, які б відповідали неархаїчним, а сучасним демократичним цінностям, таким як верховенство права і рівність всіх перед законом, повага до прав та інтересів кожного громадянина, соціальна солідарність, громадянська активність [5].

Враховуючи не однозначний досвід проведення мирних протестів до яких політичний режим застосував силу; анексію АР Крим Російською Федерацією та початком антитерористичної операції в окремих районах Донецької, Луганської областей та кілька разовими змінами національних урядів Україна все ж таки не зійшла з шляху політичної інтеграції до демократичної моделі державотворення. Так, згідно Democracy Index 2016, індексу демократії, Україна займає 86 позицію, як країна, що має гібридний політичний режим. Відмічається, щоб перейти на наступний рівень “демократії з вадами” потрібно підвищити один показник – “функціонування уряду”. Інші показники “виборчий процес”, “політична залученість”, “політична культура”, та “громадянські права” в Україні за даними авторів цього індексу фактично знаходиться зоні демократії [6].

Якщо резюмувати, національна ідея полягає у щирій і відкритій самоідентифікації українців: чи він дійсно хоче бути народом якого складають особистості чи Електоратом, яким свідомо маніпулюють, як завгодно [1].

На мою думку, розробка і втілення в життя національної ідеї є однією із складових частин розбудови української держави на сучасному етапі, засобом, що може допомогти Україні вийти із стану перманентної нестабільності та подолати негативні умови, властиві перехідному етапу державотворення. Національна ідея врешті решт має стати опорою сильної унітарної держави і використовуватися як фактор консолідації поліетнічної української нації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Гаврилюк Д.* Чи можете запропонувати суспільну національну ідею, яка об'єднає всю Україну? [Електронний ресурс] / Д. Гаврилюк. – Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost44794>.
2. Концепція стратегії розвитку України у XXI столітті: консервативна модель [Текст] / авт. кол. : Г. В. Щокін (кер.), О. В. Бабкіна, В. М. Бебик та ін. – К. : МАУП, 2003. – 40 с.
3. *Корець А.* Аналіз причин збройного конфлікту на сході України у 2014–2015 році, як один з прикладів конфліктів сучасного світу [Електронний ресурс] / А. Корець. – Режим доступу : archive.kpi.kharkov.ua/files/52239/.
4. *Липинський В.* Листи до братів-хліборобів про ідею і організацію українського монархізму [Текст] / В. Липинський. – К. : Філадельфія, 1995. – 470 с.
5. *Рудич Ф.* Політичний клас (правляча еліта: її місце і роль в утвердженні незалежності української держави) [Електронний ресурс] / Ф. Рудич. – Режим доступу : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_36/rudych_politychnyipdf.pdf.
6. Democracy Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2016

В. Гавронський
аспірант
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

ГУМАНІЗАЦІЯ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

У XX столітті з його соціальними потрясіннями, виникненням феномена масової культури, та плавним переходом до постіндустріального суспільства ключові виміри людського буття концентруються навколо таких відношувальних тандемів, як “людина – техніка”, “людина – природа”, “людина – суспільство”, “людина – релігія”, “людина – нація”. У XXI столітті важливим, а то й визначальним доповненням до перерахованого стає співвідношення “людина – право”, в основі якого знаходиться проблема гуманізації права шляхом забезпечення та реалізації прав і свобод людини, що детермінує не лише наявну (нинішню), а й майбутню суспільно-правову реальність. Адже гарантована й забезпечена позитивним правом можливість реалізації суб’єктивного права є головним показником демократичності, цивілізованості, гуманності держави. Й навпаки – обмеження, заперечення чи звуження прав і свобод людини, зокрема юридичними засобами створює ґрунт для руйнування держави, а суспільство позбавляє майбутнього.

У 1991 році Україна добровільно відмовилася від авторитарної моделі системи управління, відновила державний суверенітет, а згодом проголосила себе демократичною, соціальною, правовою державою, закріпивши на конституційному